

Naujienu Antroji Dalis

NR. 713

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

KRISTIJONO DONELAIČIO SUKAKČIAI

Šiais metais minima garsiojo mūsų poeto Kristijono Donelaičio gimimo 250 metų sukaktis. Chicagoje, Jaunimo Centro rūmuose, 5620 So. Claremont Ave., šiandien, 7 val. vak., bus Donelaičio pagerbimo iškilmės su scenine programa ir Donelaičio raštų paroda. Išeina ir sukaktuvinis leidinys, vardu "Kristijonas Donelaitis", su to autoriaus kūriniais — pasakėčiomis ir jo gyvenimo aprašymu. Donelaičio sukaktuvinį vakarą ruošia ir paminklinį leidinį išleidžia Pedagoginis Lituanistikos Institutas, iš kurio laukiama būsimų mokytojų, laikraštinių ir būsimų rašytojų.

Literatūrą Instituto studentams dėsto lituanistas Domas Velička.

Institute, be kitų, šiuo metu dėsto prof. dr. P. Jonikas, prof. dr. A. Liaugminas, prof. dr. V. Sruogienė, o moksliniais darbais talkina prof. dr. Pr. Skardžius, prof. dr. Jonas Balys, prof. dr. Jonas Grinius, dr. Henrikas Nagys ir kt.

"Naujienuos", prisidėdamas prie poeto Donelaičio pagerbimo, spausdina čia Donelaičio "Metų" nagrinėjimus, paruošus to Instituto studentų. Tai konkreti ir akivaizdi mūsų priaugančios kartos pažintis su minimojo autoriaus raštais. Juk artimesnis susipažinimas su pačiais autoriaus kūriniais yra viena iš pirmųjų sąlygų ir minimam autoriui pagarbai pareikšti.

R e d.

DONELAIČIO "METŲ" MOTERYS

Raminta Raslavičiūtė

ŽMONIŲ GYVENIMAS "METUOSE"

Kristijono Donelaičio "Metai" yra vienintelė to laikotarpio poema, kuri tiek savo formos, tiek turinio reikšme neišblėso iki šių laikų. Šis veikalo išskirtinumas pasiekė tokio laipsnio, kad jis buvo išverstas net į dvylika kalbų.

Savo poemoje Donelaitis vaizduoja paprastų lietuvių būdžiūninkų sunkią, vargingą buitį. Jų gyvenimas nėra sudėtingas: jie dirba įprastus darbus, kartais patinginauja, kai kada liūdi, kai kada linksminasi, bet ypatingų įvykių jiems netenka išgyventi.

Visas jų gyvenimas piešiamas keturių metų laikų fone. Žmogus ir gamta Donelaičio poemoje taip suaugę, kad juose jaučiamas tas pats gyvybės pulsas.

Svarbiausius poemos veikėjus — būrus galima suskirstyti į dvi grupes: gerus — "viežlybus", kurių pavyzdžiu reikia sekti, ir apsileidusius, "nenaudėlius", kuriuos reikia peikti ir pabarti.

Donelaitis veikėjų lūpomis savo žmones moko, bara ir jų gailisi. Suprasdamas jų sunkią padėtį baudžiavoje, jis per daug iš jų nereikalauja, tik pamaldumo, darbštumo, tvarkingumo ir paklusnumo.

Autorius aprašo ne tik būrus, bet ir ponus. Ponai, dvaro valdininkai, nesiskaito su būrais ir neteisingai su jais elgiasi, juos baudžia net fizinėmis bausmėmis, kai kuo "nusikalsta": ar darbymetę ištroškęs nueina vandens atsigerti, ar kitą kokį neva nusikaltimą padaro. Net su šunimis dvarponiai elgiasi geriau, negu su būrais.

MOTERŲ DALIA "METUOSE"

"Metuose" Donelaitis aprašo vyrus ir moteris. Vyrų yra teigiamų ir neigiamų tipų. Jie yra pagrindiniai poemos veikėjai. Moterys čia mažiau tesirodo, bet ir iš jų užuominų apie jas galima susidaryti jų gyvenimo vaizdą. Jos dirba kartu su vyrais laukuose, daržuose, namuose taíso aprangą, ruošia maistą, vaikus augina ir t. t.

Kaip ir visų kitų "Metų" veikėjų, taip ir moters gyvenimas tampriai suaugęs su gamta. Kiekvienas metų laikotarpis keičia ne tik aplinką, bet ir žmogų, jo rūpesčius ir džiaugsmus.

"Pavasario linksmybėse" autorius moteris pristato mažomis mergaitėmis, kai jos dar žaidžia su lėlėmis ir kantriai iš margų lopų siuva drabužėlius.

"Bet mergaitės, pačios dar privalydamos auklių,
Jau iš lopų margas sau lėles madaravo
Ir, aukuodamos ant alkūnių, garbino bostrą".

Net paprastos "būrkos" savo lėles su skarmalėliais mėgina aprenkti, o vėliau jas paslepia atsargiai.

"Būrkos savo lėles glūpas su skrandgaliu rėdo,
Ir suvystytas į tamsų pašalį kiša".

Turtingesnės dvaro mergaitės, žiuponės, dabina savo lėles margais, šilkiniais drabužėliais ir guldo jas į gražius patalus. Bet visos vienodai garsiai klykia, jei koks pavojus gresia lėlėms, ir tada nėra jokių skirtumų tarp jų: visos tik mažos mergytės.

Čia autorius užsimena, jog kol mažos mergytės bežaisdamos lėlėmis džiaugiasi, linksminasi, bet vėliau, kai tikros, gyvos lėlės atsiranda, to didelio džiaugsmo nebelieka: prasideda tik var-

(Nukelta į 3 psl.)

Dienų Skeveldros

1.

Okupuotos Lietuvos spauda pranešė, kad 1964. 4. 20. mirė "įžymus tarybinės kultūros veikėjas, TSRS liaudies dailininkas Sergejus Gerasimov".

Kas pridurti? Ogi visų pirma, kad jo "profesija" per daugelį metų buvo kaip "TSRS dailininkų sąjungos valdybos pirmasis sekretorius": kaip "sektoriūsus", be kita ko, "prižiūrėjo" (kaip "partijos ausys ir akys") ir okupuotos Lietuvos daile.

Gerasimov — vadinamojo "socialistinio (! J. C.) realizmo" vyriausias kūrėjas. Jį Nikita paveldėjo iš Stalino, ir jis lydėjo Nikitą po įgarsėjusią (modernizmą iš naujo pasmerkiančią) dailės parodą Maskvoje.

Dar kas pridurti? Tik tiek: — ramybė pavergtos Lietuvos dailei!

Beje, anapus geležinės uždangos pasakojama:

Naturalistai paišo kaip mato, impresionistai paišo kaip jaučia, o soc-realistai paišo kaip girdi.

2.

Bevertant okupuotos Lietuvos spaudą kartais randama ir — "lietuviškojo (!) nepaslankumo" (graudžių pavyzdžių. Ana, "Lit. ir Meno" Nr. 11 (žr. str. "Ekspozicijoje — Kauno dailininkų kūriniai") skaitome:

"Mūsų dailininkai mažai domisi porcelianu, jų visai netraukia plastmasės, buitiniai-meniniai dirbiniai iš šių medžiagų. Kai mūsų respublikoje bus pastatytas porceliano fabrikas ar Vilniuje pradės intensyviai veikti buitinių plastmasinių dirbinių gamykla, — nebus šioms gamybos šakoms specialistų!"

Čia vėl "L. ir M". Nr. 13 skaitome:

"Atsiranda vis mažiau ir mažiau žmonių, norinčių dirbti kilnų mokytojo darbą. Jau tampa tradicija, kad jaunuolis tik tada atneša pareiškimą į pedagoginę mokyklą, kai kitur įstoti vilties nebelieka".

3.

Mane giliai sujaudino St. Ylos (kunigo) str. "Kodėl šiluva, ne Aušros vartai?" (žr. "Draugą", 1964. 4. 25.). Dar bus tęsiama. Taigi, vėliau pagrindiniau, o šiandien sustokime (bent) ties šiais sakiniiais: Geriau pacituokime patį St. Ylą:

"Labai suprantama, jog vilniečiai jaučiasi "ipareigoti budėti Lietuvos sostinės Vilniaus sargyboje, o ypač kelti balsą tada, kada Vilnius ir su juo susijusios religinės, tauti-

nės bei valstybinės brangenybės yra pažeidžiamos".

Šis vilniečių budrumas neabejotinai girtinas. Tačiau atkreipti dėmesį į peiktiną jų neatsargumą, kuris lydi visą memorandumą, o ypatingai tokį galvojimą: "Marijos kultas mums, kaip lietuviams..., yra vidinio jausmo akstinas, nuolat dilgęs ir žadinęs mūsų dvasinį atsparumą, ryžtą, budrumą ir tylių pasipriešinimą prieš slaviškąjį antplūdį į mūsų kraštą, tautą ir valstybę".

Jei tik toks būtų pas lietuvius Marijos kulto supratimas, būtų geriau, kad mes nebandytume jo reprezentuoti Washingtone. Daugelis lietuvių, reikia manyti, nei taip jaučia, nei taip galvoja. Marijos kultas neturi pašvęstų kulkų šaudyti į ką nors, o tuo pačiu akstinti tautinius ar valstybinius pasipriešinimus".

O kasgi kitapus "tvoros"? Lenkai mini savo krikščionybės pirmąjį tūkstantmetį. Kaip iš J. Pr. žinutės "Drauge" matyti, tam jubiliejui "pajvairinti" pakviesta ir dalis lietuvių spaudos. Ir taip, "Tydzień Polski" (jubiliejaus proga) rašo: ("Lenkų) Bažnyčia ėjo kartu su tauta per amžius".

Pernai Kanadoje išėjo knyga vardu "John Baptist Cieplak" (įvadą parašė msgr. W. Myszczowicz). Ir ten cituojama vyskupo (!) žodžiai:

"Visuomet egzistavo glaudūs ryšiai tarp katalikiškosios bažnyčios ir lenkų tautos. Terminai lenkas ir katalikas dažnai reiškia tą patį".

Kaip šie žodžiai patinka (kunigui) St. Ylai?!

4.

Lenkijos "Problemy" įsidėjo prof. J. Otmębskio "Iš kalbininko užrašų knygutės". Čia keletas anų pastabų (versta "Lit. ir Meno"):

Apie žalią vandenį:

"J. Boduenas de Kurtenė, kuris buvo ne tik žymus kalbininkas, bet ir poliglotas, kaip ir kiti kalbininkai, tvirtino, kad gerai mokėti galima tik vieną kalbą — gimtąją. Visos svetimos kalbos apskritai išmokstamos paviršutiniškai. Šia tema būtų galima parašyti traktatą, tačiau pateiksiu tik pavyzdį, kuris rodo, kokios silpnos žmogaus jėgos, kalbant svetimomis kalbomis.

Vienu metu, kai Vilniuje siautė vidurių šiltinė, mieste ant sienų pasirodė tokie skelbimai: "Nie pijeie zielonej vody!". Tai lituanizmas. Lie-

tuvių kalboje būvardis ža-
liaš turi dvi reikšmes, ku-
rios lenkų kalboje nusakomos
žodžiais zielony ir surowy.
Manyta, kad taip yra ir len-
kų kalboje. Ir todėl vietoje
surova woda atsirado
zielona woda”.

Apie žmones ir juos supančią
gamta:

Kalbininkė rinko žodžius
Vilniaus krašto Beniakonių
apylinkėje. Ji norėjo sužino-
ti, kaip ten vadinamas augan-
tis (nenukirstas) medis. Ta-
čiau, įvairiai formuluodama
klausimus, vien girdėjo:
kriaušė, klevas, liepa...

Kai ji ėmė kitaip formu-
luoti klausimus, kaimietis tai
palaikė pasijuokimu iš jo svei-
kos nuovokos, pasijuto įžeistu
ir nuėjo. Tik dabar kalbinin-
kė suprato, kad žmonių sąmo-
nė visų pirma figūruoja kon-
kretūs medžiai: kriaušė, kle-
vas, liepa, kurių kiekvienas
turi savo ypatybes ir pagal tai
naudojamas. To krašto žmo-
nės įprato prie konkrečių me-
džių ir nėjaučia būtinumo
naudoti bendrą medžio pava-
dinimą. Į panašų reiškinį at-
kreipė dėmesį vilnietė akių
gydytoja Marija Horodničie-
nė. Jos pacientai analfabetai
regėjimo tyrimų lehtelių su
piesiniais pagalba juvį ma-
to kaip kuoją, ešerį ar ly-
deką. Paukštis, tą pačią pa-
cientų akimis žiūrinti, tai vi-
ša, varna, vanagas, gaidys ar
dar koks kitas paukštis.

Sios žinios turi svarbią reik-
šmę etnologiniuose, kalbiniuo-
se tyrinėjimuose. Ir būtent
tai liečia etimologiją. Tai ne-
sugriaujamai rodo, kad bendri
pavadinimai kilo iš kon-
krečių. K. Ničas savo veikalė
“Lenkų liaudies kalba” pa-
teikia keletą pavyzdžių, tačiau
tik kaip įvairenybes. Kasu-
buose augantis medis vadinamas
chójka (pušis). Kociev-
vyje wierzba, o Zlotovo apy-
linkėse visnia!”

Ir dar apie mokesčių rinkėją
su išdaviku:

“Kai maždaug apie 1930
metus, tyrinėdamas lietuvių
tarmes, vaikštinėjau švenčio-
nių apskrityje, Tverėčiaus pa-
rapijoje, ne kartą buvau pa-
laikytas mokesčių valdybos
valdininku. Atsitikdavo taip,
kad iš mane sudomintuos
trobos nieko neišsėsdavau.
Nes, žiūrėk, jau ant stensčio
mane sutinka šeimininkės
raudojimas ir įtikinėjimai,
kad visas jų turtas — tai dū-
minė pirkia (dėl jos kaip tik
ir norėjau užėiti!), spinta,
viena karvutė ir pora avių.
Negelbsti jokie nuraminimai.
Keliavau kartu su studentu,
kilusiu iš jų apylinkių, — jį
vadino išdaviku”, — baigia
prof. Otzembksi.

J. Cicėnas

AUKOKITE PATYS
IR PARAGINKITE KITUS
AUKOTI NAUJENŲ MAŠINŲ
FONDŲ

2 — NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MAY 9, 1964

ANTANAS SUGINTAS

VAIKYSTĖS IR LIEPOJOS GIMNAZIJOS LAIKŲ PRISIMINIMAI

Mano gimtinė yra pačiam Ze-
maičių žemės vidury — Stun-
gaičių viensėdy, Laukuvos val-
sties, Tauragės apskr., o aplin-
kui yra Varnių, Kallinėnų, Ši-
lalės, Rietavo valsč. Mano tėvai,
Jonas ir Julijona (Aurylaitė)
Suginiai, buvo pasiturintys ūki-
ninkai valstiečiai, prirašyti prie
Kallinėnų valsčiaus.

Tėvo gimtinė buvo Vytoagos
kaimas, Upynos parap. Jis su
savo broliu Tomu Sugintu ten
turėjo apie 20 dešimtinų (va-
lakų). Bet vėliau mano tėvas
iš ten išėjo ir nusipirko Stungai-
čių viensėdį, gerokai apleista su
senais mienkais trobesiais apie
76 ha.

Kun. B. Sugintas, žinomas
Vasario 16 gimnazijos rėmėjas,
yra kilęs iš to paties ūkio Vyto-
agos kaime, Tomo Suginto anū-
kas, o mano pusbrolio sūnus.

Mūsų šeimos, nors vėliau iš-
siskyrė, bet visą laiką buvo ar-
timumose santykiuose, — pas kiti
kitą lankydavos ir niekad aš ne-
girdėjau, kad tarp jų būtų bu-
vusi kokia nors nesantaika.

Nei mano tėvas, nei kun. B.
Suginio šešelis “dvarų” neturė-
jo; o buvo valstiečiai, ūkininkai,
taip pat ir jų vaikai, išskyrus
išėjusius mokslus, buvo ūkinin-
kai, patys dirbo visus ūkio dar-
bus, ir tik, būtinam reikalui
esant, pasamdydavo pagalbom
darbininkų.

Zemaičiuose dvarais vadinda-
vosi ūkiai apie 200 ha.

Mano tėvas su pirmą žmona
turėjo 2 sūnus ir 3 dukteris. Aš
buvau pats jauniausias ir apie
15—20 metų atsilikęs savo am-
žium nuo kitų vyresniųjų vaikų,
nes tame tarpe keletas vai-
kų buvo mirę. Netrukus po
mano motinos mirties tėvas tur-
gėje, bekeldamas iš vežimo par-
šą, virto ant žemės. Susizeidė
sunkiai kojas ir iki mirties te-
galėjo pavaikščioti su kriukiais.
Vėliau vedė antrą žmoną, savo
ūkio darbininkę, ir su ja susi-
laukė sūnaus.

Brazilijoje 1957 m. išleistoje
knygoje “Tėvynės vaidyla” kun.
B. Suginto 60 m. sukakties pro-
ga (Kl. Jūros redaguotoje ir Či-
kagoje išplafintoje) parašyta
apie menamai buvusius tarp
mano tėvo ir jo brolio Tomo
kažkokių vaidus bei mano tė-
vo sapnus o taip pat apie mano
tėvo pirktus dvarus, kurie tik-
rumoje tebuvo šiaip ūkiai su
skolomis Vilniaus žemės ban-
kui. Visa tai remiama kažko-
kiais gaudais, prasilenkia su tie-
sa ir į knygą galėjo patekti tik
per nesupratimą.

Vietos apie mano tėviškę kal-
nuotos su kalnais ir piliakalniiais
ir miškeliais. Kaimynystėje yra
nedidelis Dyvyčio ežerukas su
Padyvyčio kalnu (L. Enciklop.
vadinama Dieviečiu, tur būt,
nuo Dievo vietos). Į tą ežerą
įteka upelis, vadinamas Šventu-
pliu. Važiuojant iš mano gim-
tinės į Laukuvą arba iš Kalli-
nėnų grįžtant reikėdavo iš ve-
žimų lipiti lauk ir arklius su ve-
žimu nuvesti nuo kalnų.

Kallinėnų valsčiuje gyveno ir
mirė rašyt. D. Poška.

Istorinis ir aukščiausias Med-
vėgalio kaimas yra 10 klm. ats-
tumo nuo Laukuvos.

Stungaičiuose aš gimiau 1890
m. gruodžio mėn. 7/19 d. Ma-
no tėvai buvo labai darbštūs.
Ilgainiui pasistatė naujus trobe-
sius, žemę patėsdavo natūralio-
mis trąšomis, tai ūkis pasitaikė.

Kai vaikai paaugo, tai padė-
davo ūkio darbus dirbti. Sūntis
būdavo vyriausias darbininkas.
Tėvas mėgdavo pragai pasitai-
čius ir paprėkiauti miškais, gy-
vulliais. Aš ūkiui nebuvau rei-
kalingas, tai nuo mažens tėvai
mane paskyrė leisti į moks-
lą, kad būčiau kunigu. Toks pa-
protys buvo visoje Lietuvoje.
Motina, prie kalvarato (ratelio)
verpdama, išmokė mane iš ele-
mentorius lietuviškai skaityti,
o po to mane nuvezė į Lauku-
vos miestelį pas vieną daraktori-
rių mokyti rašyti, skaičiuoti,
nes Laukuvos parapijoj nebuvo
nei rusiškos pradžios mokyklos.
Sekančiais metais mane nuvezė
į vieną ūkį, kur gerai pamoky-
tas daraktorius mokė savininko
2 vaikus ir mane per visą žie-
mą. Kitais metais aš buvau at-
iduotas į kaimyninio Kvėdarnos
valsčiaus pradžios mokyklos II
skyrių. Dar sekantais metais
mano švogerio brolis, kun. Ant.
Daukantas, nusivežė mane į
Kuršą (Latviją), kur jis buvo
nedidelės katalikų Lenų para-
pijos klebonu ir pats mane vie-
ną žiemą mokė.

Pagaliau 1902 m. rudenį kun-
nigo A. D. buvau nuveztas į Lie-
poją ir ten priimtas į valdinės
Nikalojaus gimnazijos I klasę.
Mane apgyvendino privačiai vie-
noje vidutiniai pasiturinčioje
lenkiškai namie kalbančioje ka-
talikų šeimoje, kurioje šeimi-
ninkas Besekirskis save laikė
lenku. Jo žmona buvo kilusi iš
Lietuvos dvarello apie Kurklius.

Pas juos aš išgyvenau beveik
visą laiką, kol lankiau gimna-
ziją. Buvau laikomas drauge su
2 jų sūnumis kaip ir jų šeimos
narys.

Liepojos gimnazijoj dėstomo-
ji kalba seniau dar prieš mano
įstojimą, buvo vokiečių, bet
vėliau jau visi dalykai buvo dė-
stomi rusų kalba. Direktorium
tebebuvo dar iš senų laikų vo-
kietis Volgemar. Be to, ir moky-
tojųavo keli vokiečiai, kurie dė-
stė vokiečių ir lotynų kalbas.
Gimnazijos inspektorai, o taip
pat rusų kalbos, istorijos moky-
tojais buvo rusai. Kai prieš
1905 m. direktorius išėjo į pen-
siją, tai į jo vietą buvo skiria-
mi rusai.

Gimnaziją lankė įvairių rusų
valdininkų, teisėjų, uosto valdin-
nikų, o taip pat įvairių tarnau-
tojų ir šiaip paprastų žmonių
vaikai (rusų, vokiečių, latvių,
lenkų ir lietuvių tautybės). Vie-
nas latvis mokyns, su kuriuo
aš beveik per visą laiką gimna-
zijoj būdamas sėdėjau vienam
suole, buvo neturtingo prekių
vežiko (lomovoi izvoščik) sū-
nus). Kadangi jis neblogoi mo-

keši, tai gimnazijos vadovybė
atleisdavo už mokslų tuo mo-
kescio, kuris buvo 75 rubliai
metams. Jis baigė sėkmingai
gimnaziją, taip pat universite-
tą ir nepriklausomoje Latvijoje
buvo daktaru.

Kitas mano draugas lietuvis,
dirbusio Šiaulių miesto dirbtu-
vėje staliaus sūnus, taipgi baigė
gimnaziją ir Nepr. Lietuvoje bu-
vo prokuroru.

Taigi miestuose ir tada netur-
tingų tėvų kai kuriems gabe-
ntiems vaikams pasisekdavo kad
ir su vargu pasiekti aukštesnį
mokslą. Bet kaimuose ir ūki-
ninkų vaikams labai sunku bū-
davo eiti į aukštesnį mokslą.
Laukuvos apylinkėje iš valstie-
čių ūkininkų vaikų aš beveik
vienintelis galėjau baigti gimna-
ziją ir dar universitetą.

Į Liepoją iš kitur atvykę mo-
kiniai galėjo privačiai apsigy-
venti ir iš gimnazijos vadovy-
bės priežiūros niekas jų nelan-
kydavo. Lietuviai mokiniai pa-
prastai privačiai ir apsigyven-
davo. Rodos, buvo pora ben-
drabučių, kur gyvendavo būre-
lis mokinių, bet ir jų, kiek ži-
nau, niekas iš gimnazijos ne-
lankydavo. Mokinio išlaikymas
kainuodavo nuo 16—20 rublių
mėnesiui.

Netoli mano gyv. vietos Lie-
pojoje gyveno A. Stulginskis
(vėliau Lief. Valst. Preziden-
tas), kuris buvo porą klasių
aukščiau negu aš. Baigęs 4 kla-
ses jis įstojo į kunigų semina-
riją Kaune. Vėliau, vasarą at-
ostogų metu, Kallinėntuose per
atlaides aš buvau jį sutikęs jau
kaipo klieriką. Jis dar klausė,
kodėl aš neatvažiuoju į kunigų
seminariją. 1913 m. vasarą vėl
susitikau su Stulginskiu, kai jis,
baigęs Seminariją ir Vokietijoj
gavęs agronomo diplomą, dirbo
rajoniniu agronomu Alytuje, o
aš, būdamas studentu, per at-
stogas dirbau Alytaus rajone
Stulginskio vadovaujamoje spe-
cialioje grupėje prie apklaus-
nėjimo išėjusių į viensėdžius
ūkininkų apie jų ūkininkavimą
aukščiau kaime ir vėliau vien-
sėdžiuose.

Mokiniai žemesnėse klasėse
be tautybės skirtumo paprastai
kalbėdavosi savo tarp rusų
kalba. Nors įstodamas į gimna-
ziją aš dar nevisai laisvai galė-
jau kalbėti rusų kalba, bet
man mokslas gerai sekėsi ir, pė-
rėjęs į II klasę, aš jau buvau
pagal pažangumą pirmuoju mo-
kiniu.

Ivažiavęs į gimnaziją moky-
tis, iš pradžių aš labai išsilgda-
vau savo paliktų namų, tėvų,
brolių ir seserų, tiesiog užėida-
vo sunkios valandos. Buvau lyg
išrautas iš žemės ir kitur per-
sodintas medelis, kuris iš pra-
džių, kol atsigauna, būna suvar-
gės ir kartais nudžiūsta. Aš ga-
lėdavau grįžti į namus tik vas-
aros atostogoms, nes iš Liepojos
tekėdavo važiuoti traukiniu iki
Kuršėnų stoties, o iš ten bene 14
rusiškų mylių išisą dieną va-
žiuoti iki Laukuvos ir namų,
kas žiemą arba per Velykas bu-
vo labai sunku. Tad Velykų ir
Kaldėdų šventėms aš nuvažiuo-
davau pas kleboną Daukantą į
Lentus, kurie buvo tik 4 mylės

(Nukelta į 7 psl.)

KRISTIJONO DONELAIČIO SUKAKČIAI

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

gai. O tų vargų priežastis — tai Jėvos ir Adomo nuodėmė, kuri persekioja žmoniją iš kartos į kartą.

Vėliau čia iškyla būrų charakteriai. Vienas iš jų yra Slunkiūs su žmona. Slunkiūs apsileidęs, tinginys, kas matoma net iš vardo: nieko nedirba, neskuba. Jo susiraukusi žmona verkia, dejuoja ir rankas gražo, nes bijo, kad ji savo darbų neužbaigs. Niekam netikęs Slunkiūs ją guodžia filosofuodamas, jog nėra ko skubėt, be reikalo sunkint širdį, nes laiko daug ir vis tiek daugiau nepadarysi nei pajėgi:

„...ratas sens, pamaži besisukdamas,
tą daugysyk apgauna, kurs vis ritasi šokdamas;
O kiekisyk sutrūksta, jis permier besisukdamas!“

Slunkiaus guodžiama, dejuojanti žmonelė, nors ir atrodo susirūpinusi savo neatliktais darbais, o iš tikrųjų nieko nedaro ir nežada daryt. Kitais žodžiais, ji tokia pat tinginė, kaip ir jos vyras.

Bet yra ir „viežlybų“ moterų. Jos ruošia maistą žiemos atsargai: kisielius, ropes, repukius (bulves), kumpius, dešreles su lašmeliais, šiupinius ir kitus produktus. Kitos audžia ir verpia.

Gryta, daršti bobelė, vis šokinėja, laksto aplink savo poną, negali ramiai nustovėti, tik lekia ir skuba. Taip pat, ji labai mėgsta verpti ir vis daugiau nori padaryti.

Vos suspėjusi suverpti, jau mikliai audžia, nes kitaip per žiemą drabužių pritrūksta. Vyras Grytą giria, nes ji darbštumo ir sumanumo pavyzdys:

„Ar ne gražu žiūrėt, kad Gryta, jau prisiverpus,
Skirsto verpalus aust ir audus baltina drobes?“

Jiems net malonu klausyti to dūzgimo, kurį sukelia besisukdami rateliai:

„Ar ne smagu klausyt, kad viežlybos gospadinės
Žiemą su mergoms, vindus savo sukdamos ūžia?“

Šią moterų grupę Donelaitis labai iškelia ir net pabrėžia, kiek tos darbščios moterys turi džiaugsmo drauge dirbdamos, juokaudamos, dainuodamos, naudingai ir kartu linksmai savo laiką leidamos.

Priešgynybė toms darbščioms moterims yra Jekė ir Pimė, kurios turi gerus norus, rengiasi austi ir siūlus užmesti, bet dėl tinginaviavimo neturi susiverpusios siūlų. Jų vyrai turės vaikščioti lopytais drabužiais, vaikai nuogi.

Ir čia vėl vyrai džiaugiasi darbščiomis moterimis; sako, jog garbė toms, kurios viską dirba ir atlieka, o peikia tas, kurios tinginiauja.

Keičiantis metų laikams ir iš „Pavasario linksmybių“ perėmiant į „Vasaros darbus“, atsiranda kiti veikėjai. Šalia sunkių darbų yra ir kita gyvenimo pusė, kai žmonės po triūso jaučiasi gali pailsėti ir pasilinksmiti. Tam daugiau linkę vyrai, bet yra ir moterų, kurios jiems nepasiduoda. Tokio smarkaus būdo yra Pakulienė ir Laurienė. Pė pabaigtuvių jos abi smarkiai ir aktyviai prisideda prie tradicinio „laistymo“; nepasiduoda vyrams ir net lopetas pasiėmusios į rankas ruošiasi gintis, bejuokaudamos

„Merčius su Lauru mergas į vandenį vilko;
O Pakulienė su Lauriene tuo pasitiešyt
Vyrus ir vaikus su pilna milžtūve plovė.“

Čia jos, kaip ir vyrai, po sunkių darbų, laukuose, kuriuose šalia jų ilgai, sunkiai dirbo, nori atsigaivint ir išsiblaškyti. Bet kartais linksmybės per ilgai užsitęsia, o darbai laukia.

Po šeimnininko Pričkaus vaišių truputį per daug išsismagine svečiai užmiršta darbus. Juos mėgina primint pakamorė, kuris kreipiasi į vyrus ir moteris, ragindamas juos neapsileisti. Į moteris kreipdamasis, primena, kad jų tarpe yra tinginių, ir lygina jas su vokiečių, kurios netinginiauja, nežiūps ir darbuose pralenkia lietuves. Čia autorius lyg ir apeliuoja į moterų patriotinius jausmus, kas rodo, kad jo moterims tie jausmai nėra svetimi.

Toliau pakamorė skatina vyrus prižiūrėti savo žmonas, varyt jas į darbus, kad drabužių ir maisto būtų. Tas rodo moters svarbą vyro gyvenime, nes be jos darbo jie neturėtų nei kuo apsirengti, nei ko valgyti.

„Rudens gėrybėse“ veikėjai ruošiasi rudeniniui ir besiantinančiai žiemai. Moterys ypač smarkiai dirba:

„Gryta su Pime kampuoto titnago ieško,
O Selmykė sav iš autų purvelį svilin.
Bet Katrynė su Berge skauradą šiūruoja
Ir, kad daug ugnies ben veik po katilū degtu,
Su pilvuotais zūbais vis į kamina pučia
Jekė su Maguže džiovinatė pagalį skaldo...“

Bet tame laikotarpyje yra laiko ir pasilinksmiti ir švęst. Darbštusis Krizas su žmona iškelia „svodbę“ savo dukrai Ilzbutei ir sukvečia visus kaimynus būrus, išskyrus Slunkių su Pelėda. Visos moterys puošiasi, ruošiasi į vestuves. Jos nedrįsta apsirengt vokiškais drabužiais, o tik su „krosytais marginiais“. I

tas, kurios nesigėdi pasirodyti su „kedelačiais“, jos žiūri su neapykanta. Jos lietuviškai puošiasi į vestuves eidamos. Ištėkusios moterys dėvi „dykas su nometu“, o „vainikas su kasoms mergoms dabinėtis“. Nors moters gyvenimas yra vargingas, bet jame netrūksta ir tautinių tradicijų, bei supratimo apie madas, kurioms nusilenkia ir ištėkėjusios moterys ir merginos. Visiems laikams charakteringas moters bruožas — noras pasipuosti, pasirodyti — ir čia iškeliamas.

Jaunosios motina su kitų moterų pagalba labai rūpestingai paruošia skanias vaišes, į kurias įdėta daug darbo. Jos čia parodo savo vaišingumą, malonumą patarnauti svečiams ir juos linksmiti.

Vestuvių puotoje moterys neatsilieka nuo vyrų, nes jos taip pat dainuoja ir šoka. Kelios net slapčia išigeria: jų tarpe — Barbė, Pimė ir Laurienė su Pakuliene, jau ankščiau matytos aktyviai dalyvaujant pabaigtuvėse:

„Tos klastorkos tuo pat tam kampe susileido
Ir pakavotą savo brangvyno didelę plėčką
Su keliais malkais sleptomis išuštino visą.“

„Barbė su Pime dainavo pašuku dainą,
O Laurienė su Pakuliene garbino gaidį.“

O darbščios ir tvarkingos „viežlybos“ gospadinės kaimyniškai paplepa, kartais pameluoja besigirdamos, norėdamos prisidėt prie kitų besilinksminančių moterų.

„Dakė savo žąsis ir Jekė didelės antis
Garbindamos dyvų visokių daug sumelavo.“

Šventei besibaigiant, pasigėręs netikėlis Dočys net negali paeiti. Pimė, jo žmona ir kitos moteriškos geraširdiškai jį pagahena namo ir padeda jam atsigaivinti. Tai parodo moterų jautrumą, norą padėti nelaimėi ištikus.

Paskutinėje poemos dalyje, „Žiemos rūpesčiuose“, moterys mažai minimos. Nenaudėlio Dočio teisme vyrai liudija, kad jis jų daržinę uždegė, ir jį smarkiai apkaltina. Moterys čia taip pat prisideda prie liudijimo, nes nori, kad teisingumas laimėtų:

„Štai, tuo Milkus ir Enskys su Bleberio žentu,
Lauras ir Laurienė, Jekė su Pakuliene
Liudyt ir ant Dočio skust anksti nukeliavo.“

DONELAIČIO MOTERS IDEALAS

Kur tik moterys beminimos, visur jos skatinamos būti darbščiomis ir tvarkingomis, prižiūrėti išdykėlius vaikus, padėti savo vyrui darbuose ir padoriai išauginti savo lietuvišką šeimą.

Peržvelgęs visas „Metų“ dalis, galima padaryti išvadą, kad Donelaičio moterys yra geresnės už vyrus. Jų tarpe nėra tokių ir tiek daug neigiamų charakterių, kaip vyrų. Jos darbščios, rūpestingos, paskendusios kasdienybėje, mažai turi laiko pašaliniams dalykams. Jų gyvenimo tikslas — aprūpinti drabužiais ir maistu šeimą, auginti vaikus. Malonioji gyvenimo dalis, linksmybės, tai tik atsitiktiniai dalykai. Jos moka būti griežtos su vaikais, kai to reikia jų auklėjimui, bet netrūksta joms ir švelnumo, kada ką nors bėda ištinka. Patriotiniai jausmai joms taip pat nesvetimi; jaučias esančios lietuvės, neneknia vokiečių ir tą savo patriotizmą čia išreiškia kad ir smulkmenose — apsiirengime. Jų tarpe yra ir neigiamų charakterių, bet jie, atrodo, yra tik tam, kad iškeltų teigiamus moterų bruožus.

Šaltiniai: Donelaičio „Metai“ 1940, Lietuvių Enciklopedija V t.

“METU” LAURAS

Danguolė šukelytė

„Metuose“ savo gudrumų išsiskiria keli žmonės. Pranašiausias yra Lauras, viskuo nusimanęs ir protingai pakalbėti mokąs. Myli Lietuvą ir savo vargstančius brolius lietuvius, Nemėgsta atėjūnų, prancūzų ir vokiečių. Apie juos taip kalba:

„Vokiečiai lietuvininką per drimelį laiko,
O prancūpalaikiai, į jį žiūrėdami, šypsos.
Šypsos, rods, o tikl mūsū šaunia garbingą duoną
Ir dešras rūkytas su pasimėgimu valgo.
O štai, jau lašinių lietuviškų prisidėję
Ir mūs alų su gvoltu jau visą sugėrę,
Viežlybus lietuvininkus išpeikt nesigėdi.
Tu, prancūziškas žiopyl, su šveisteriu storu
Ir kas dar daugiau susibastėt Lietuvą vargint,
Kas jums liepė mus ir žmones mūsų paniekinť?
Ar negalėjot ten pasilikť, kur jus nuperėjo
Ir varles bei rupuizes jus est pamokino?“

Lauras nori, kad visi kitataučiai, ypač prancūzai ir vokiečiai, išvažiuotų ten, iš kur jie kilę. Būrai jautėsi dar labiau nuskrastiauti, nes atėjūnus valdžia rėmė, o būro nieks nesigailėjo.

Lauras yra išmintingas. Jis sugeba protingai apie gyvenimą pakalbėti. Nemėgsta „pagyrų puodų“ ir išponėjusių, prisigretinusių prie atėjūnų būrų. Nesigaili jiems karčių žodžių:

„Ak! tarė Lauras, rymodams ant stripinio savo,
Vis niekai, kad tūls žiopyls su Bleberiu vapa,
Būk pilionys vis linksmai kasdien prisivalga“

Ir miesčionys be vargų mieste šokinėja:
Nės tokie žiopliai, butus pamatydami margus
Ir karietas blizgančias girdėdami trinkant,
Mislija, kad kožnas pons, puikiai išsirėdęs,
Nei kaip angelas dangų, kasdien pasilinksmin.
Ak, gaidau! lietuviški kytri pilosopai
Taip glūpi nezauniija, kad šiupinį šutin
Ir kad jie viešėt naujas vyžas prasimano“.

Lauras jautrus gamtai. Jis gailisi, sielvartauja dėl praeinančių gamtos grožybių. Su gamta slenka ir mūsų gyvenimas — jaunystė. Gailisi greit prabėgusios linksmos jaunystės, kuri niekad os nebesugrįš. Lauras — tai “Metų” filosofas, žmogaus gyvenimą lyginąs su laukų žolele:

“Mes silpni daiktai, kaip šventis mums praneša Dovyds,
Nei žolelės ant laukų, dar augdami žydin.
Kožnasviens žmogus užgimdams pumpurui lygus,
Iš kurio žiedelis jo pirmiaus išsilukštin,
Ik po tam jis, peržydėjęs ir nusirėdęs,
Užaugin vaisius ir amžį savo pabaigia.
Taip, iš viso taip, ir mums biedniems pasidaro“.

Lauras geras ir taupus žmogus. Prisimindamas trumpą žmogaus amželį, Lauras ragina kaimynus dorai gyventi, atsisąžinti ydų.

Lauras labiausiai pasižymi tuo, kad jis myli Lietuvą bei lietuvius. Lietuva jam pavyzdgingiausia tauta, o lietuviai geriausi žmonės. Myli lietuvių kalbą, aprangą ir papročius. Pašiepia tuos, kurie ima svetima kalba vapalioiti arba užsideda svetimos trados drabužį.

Lauras — teigiamasis “Metų” tipas. Jo lūpomis kalba pats Tolminkiemio kelbonas Donelaitis, būrų auklėtojas.

Saltiniai: 1) Donelaitis, Kristijonas, “Metal”; 2) Lietuvių Enciklopedija, 3) Naujokaitis, Pranas, Lietuvių Literatūra.

“METŲ” DOČYS

Antanas Račas

“Metuose” Kristijonas Donelaitis aprašo gamtą ir žmones. Žmonių yra teigiamų — “viežlybų” ir neigiamų — “nenaudėlių”. “Nenaudėlių” tarpe yra Slunkius, Pelėda, Plaučiūnas ir Dočys. Blogiausias iš jų Dočys. Autorius Dočio asmeny vaizduoja apsilėidusį, tingų būrą, randamą kiekviename kaime.

Skaitytojas Dočį sutinka “Rudens gėrybėse” ir “Žiemos rūpesčiuose”. Iš visko matyti, kad autorius jo tikrai nemėgo. Kitiems bedirbant,

“...Dočys nenaudėlis, pas kakalį šiltą
Snausdamas ir zūbus laižydamas, ėdesio tyko“.

Dočys pasirodo esąs netik tinginys, bet ir girtuoklis. Krizo dukters vestuvėse,

“...Dočys, per daug prisidėjęs bei prisisiurbęs,
Nei koks žakas lenkiškas, po suolu nupuolė,
Taip, kad kožnasviens dėl to didiai nusigando
Ir vos pusgyvį su drogais išnešė laukan“.

Dočiui patinka ne tik išgerti, bet išgėrus ir su draugais pasimušti. Visiems būrams suėjus į Plaučiūno vaiko krikštynas, jie išigėrė ir

“Štai, tuojaus visi, kaip kudlas koks susivėlęs,
Raičiojos ant aslos ir taipo mėsinėjos,
Kad viens nosies, kits ausų girdėt nepalaikė,
Ypačiai Dočį taip nesvietiška! pagadino,
Kad jį jo vaikai lovį vos parnešė gyva“.

Kai moteriškės atnešė tepalų Dočiui gydyt, tai jis, “... tepalų smarkumą suuodęs...”, visus išvijo iš namų, parodydamas savo didelį nedėkingumą.

Dočys negerbė ir kito nuosavybės. Tą skaitytojui papasakoja Pričkus, kaimo šaltyšius, aiškindamas kaimynams apie Krizo namų sudeginimą.

“To žmogaus namelius Dočys, kaip jau paminėjau,
Pypkį sau užsidedęs ir kirmyt nusibastęs,
Naktyj prieš gaidžius taipo supleškino pernai,
Kad iš namo jo vos kuolas viens pasiliko“.

Pagaliau Dočys, “varnienos ėst permier užsigeidęs”, išsiuntė savo berną, Duraką, su užtaisytu šautuvu šaudyti varnų. Durakas

“Šovė taip durnai, kad šaudamas uždegė skūnę
Ir kaimynų tuo visas supleškino trobas...“

Jis ne tik trobas supleškino, bet ir save patį “sugadino”. Atvažiavo ponas su tarnais ir Dočį

“...su lenciūgais jį drūtai surakino
Ir surakiną taip ant rogių nuvežė sūdyt“.

Teismo metu Dočio galvosena pasikeičia. Jis gina ne tik

save, bet ir savo draugus, būrus, prieš poną.

“Kas jums rūp?”, — tarė jis, — “jūs, proviningai maloningi,
Kad varnienos kartais aš, išsikept užsigeidęs,
Varnų ben porelę sau pietums nusišauju?...
...O jūs bėdžiui man kąsnelį tokį pavydit?...
...Juk jūs, ponai, mus, būrus, jau taip nustekenot,
Kad paskiau mums ėst reiks žiurkes irgi pelėdas“.

Nors Dočys, tas kaimo “nenaudėlis”, dažnai pasigerdavo, susimušdavo ir net kaimynų namus sudegindavo, progai pasitaikius, stipriais žodžiais būrus apgynė, tuo nustebindamas ne tik būrus, bet ir skaitytoją.

“METŲ” SLUNKIUS IR PELEDA

Konstancija Petrylaitė

IVADINĖS PASTABĖLĖS

Baudžiauninkai turėjo kęsti visi vienodą vargą, ir visi jie buvo beteisiai žmonės. Tačiau gyvenimo būdu bei elgesiu jų tarpe susidarė dvi skirtingos grupės. Tas grupes Donelaitis schematiškai suskirstė į teigiamuosius — “viežlybieji gaspadoriai”, kurių gyvenimo pavyzdžiai sektini, ir neigiamuosius — “nenaudėlius”, — kurie dažniausiai buvo barami bei pašėpiami.

Donelaitis baudžiauninko darbo kietumą yra šurkščiai pavaizdavęs, bet paties darbo jis neniekino, net iškelė, pabrėždamas, kad tinginiai, girtuokliai ir netvarkingi būrai — skurdę gyvena.

Tais tikraisiais nenaudėliais buvo pasižymėję: Slunkius tinginys, Pelėda peštukas, Plaučiūnas girtuoklis ir Dočys apsilėidėlis.

“Jie visi gyvenimo sunkių sąlygų slėgiami — sugedo nebepataisomai, jie pasidarė bejėgiai prieš savo blogybes atsispirti, nors kaimynai draugiškais įspėjimais, kartais barimais stengėsi juos nuo tų blogybių atitraukti, bet negalėjo. — Užsispyrusiai jie laikėsi savo nusistatymo”.

ILGESYS ŽIEMOS

“Metuose” aprašydamas gamtos grožį, Donelaitis vaizdžiai apibūdino visą gamtos gyvūniją, iš po žiemos atbudusią. Čia autorius, stebėdamas juos, prabyla:

“Ale kokie dyvai, nei viens iš didelio pulko
Verkdams ir dūsaudams mus lankyti nesugrįžo;
Ne! ne verkt, bet linksmintis visi susirinko...“

Deja, Slunkiaus pavasario grožis bei paukštelių melodingos giesmės nedžiugina, nes vasaros darbų naštos prisiminimas slėgia jį. Slunkius tinginys, ilgėjos žiemos, kadangi žiema be rūpesčių: šiltai apsiklojęs gali ramiai miegoti arba prie šiltos krosnies prisiglaudęs krankti bei ilsinti savo sąnarius. Bet dėl tos artėjančios vasaros jam net ašaros veržiasi iš akių:

“Ak! kad būt ilgiaus žiema pas mus pasilikus,
Ir kad vis miegot mums būtų sviete paskirtal
Ogi dabar, želek Dieve! jau vasara randas
Ir darbų naštas nusitvert vėl ragina rengtis“.

Šalia įvairių varginančių juodų minčių, prisiminus vasarą ir baudžiavos darbus, Slunkių vargino ir sunkino jo nuotaiką — jo žmona, kuri vaikščiodavo rankas laužydama, nuolat nusimėnė, susiraukusi bei vaitodama. Slunkius, matydamas savo žmonos bėdas, irgi vaitodavo, bet kartu ir ramindavo, sakydamas:

“Ak, močiute”, — tariu, ben syk ir verkusi liaukis!
Juk dar ėso yr, ir mes atliksime darbus...“

Slunkius skeptiškai galvojo apie būrų darbštumą ir dažnai sakydavo: “Kas iš to”, kad būrai per daug skuba ir rūpinasi įvairiais darbais — jie tuo save tik apsunkina. Jo tėvas Kubas (Jokūbas), kol gyvas buvęs taip nedaręs, o taipgi ir dėdė Stepanas jo tėvo taip gyventi irgi nemokinęs.

Pagal “Metų” poemos duomenis Slunkiaus tėvas buvo blogas būras — girtuoklis ir tinginys. Jisai savo vaikams nuolat ir net bardamas sakydavo, kad jie neprasimanytų kokių naujėnybių, bet kad gyventų pagal tėvo pavyzdį. Būtent — prie darbų nesukbėtų, dirbtų pamažu, vis protingai. O prie to dar pridurdavo, kad gyvenime jie būtų visada gudrūs ir mokėtų taupyti savo jaunystę...

Tuo būdu tėvas jaunam Slunkiui ir įskiepijo savo tinginystės dvasią. Slunkius per visą savo gyvenimą tuos tėvo žodžius ištikimai vykdė ir teigiamai apie juos atsiliepia, sakydamas:

“Tuos žodelius savo tėvo aš tikrai nusitvėriau
Ir, kol gyvs krutėsiu, juo kasdien paminėsiu“.

Būrai, būdami pasižymėję, kaip darbštūs ir garbingi lietuviai, tačiau, išgirdę Slunkių taip negarbingai kalbant, jie labai užsigaudavo ir sukildavo prieš tinginį. Ypač Pričkus užpuolęs jį pradėdavo šurkščiais žodžiais barti bei priekaištauti, kad jie lietuviams būrams ir sau pačiam daug gėdos daręs:

“Neprieteliau! tu, lėbaudams ir vis smaguriaudams,
Lauką su tvoroms ir namą visą suėdei;
O dabar ir savo vaikesčius pagadint nesigėdi?“

DU NENAUDĖLIAI PAS KRIZĄ VESTUVĖSE

Nors Donelaitis, kaip žinome, nesidžiaugė būrų pramogomis bei jų nešvankiais pasilinksminimais, tačiau vienas triukšmingas vestuves, kurias iškėlė turtingasis Krizas savo dukteriai Ilzbutei (Elzbietai), "Metuose" aprašė.

Į tas vestuves Krizas sukviėtė beveik visas gimines bei kaimynus, ypač savo apylinkės baudžiauninkus, išskyrus Slunkių ir Pelėdą, kurių jį neiškvietė, nes su tokiais apsileidėliais Krizas nenorėjo bendrauti. Tačiau tie du nenaudėliai išbrovė, kaip nekviesti svečiai. Krizas, pamatęs tuos du šelmius kaimynus, pradėjo juos barti ir kolyti, o jo bobutė labai nusigando, iš išgascio net "gumbu" susirgo ir vaitodama nenaudėlius barė:

"Rods, negražu, kad kas į česnj veržiasi lįsti,
Kur tik sukviesti bičiuliai gal čestavotis.
Stui, nešvankėli! nelįsk, kur lįsti netinka,
Lauk, ik Krizas tav per paslą šauks pasirodyt
Ir kaip viežlybą kaimyną lieps pasilinksmit'".

Pagaliau tie "viežlybi" sveteliai taip nusigando, kad net pypkės iš rankų iškrito, o muzikantai su savo instrumentais — po suolais sulindo.

"O visi, kurie linksmai šokinėdami rėkė,
Stapterėjo tuojaus ir baisiai bliauti paliovė".

Ir po to visi svečiai, tylėdami bei galvas krapštydami, nežinodami nė ką daryti tokia staigiame išgastyje. "Enskys iš pykčio, "beržinį pagriebęs", Slunkių ir Pelėdą pradėjo mušti. Ir pagaliau, nutvėręs už plaukų, juos laukan išmetė".

ENSKIO PASAKOJIMAS

Nors Enskys taip pat buvo linkęs į tinginystę, kaip ir Slunkiūs, nes ir jis nemėgo per daug dirbti, tačiau su savo garsiuoju briedkriauniu peiliu vestuvėse sąžiningai lašinius bepiaustydamas — pragarsėjo. Bet vis dėlto dažnai jį skundėsi Slunkiaus ir Pelėdos nešvarumu, ir dėl to tie du kaimynai jam labai įkyrėjo... Autorius rašo Enskio žodžiais, kurs sakydavęs:

"Tame kieme, brolau, kur aš savo šutinu puodą,
Du tikru šelmiu pagrata su manim gyvena.
Vieną jų baudžiauninkai Pelėda vadina,
O kitą per pravardę jie praminė Slunkium".

O be to, Enskys savo kaimynus kai kada ir pateisindavo, sakydamas: "Juk žinai, kaip būrai veik naujieną pramano..." Bet apie Slunkių ir Pelėdą jis tokios nuomonės:

"Dar vos metai, kaip aš tam kieme budavojaus;
Todėl kaip naujoks kaimynų visą rabatą
Ir jų klastą bei šelmystę dar nepažįstu.
Ale Pelėdos ir kaimynų peikiamo Slunkiaus
Aš jau taip baisėjus, kad man padreba kiškos".

Slunkiaus gyvenimo skurdą aiškiausiai matome iš Enskio pasakojimo:

"Tik girdėk, aš tokius tau dyvus pasakysiu,
Kad plaukai tau ant žilos galvos pasišiaušys".

Slunkiaus ir Pelėdos "stuba" regis skurdžiausiame stovyje — lyg sugriuvusi. "Stubos" viduje nieko nėra: vien tuštuma — nešvarumas, "kaip kiaulidė", nes jie "stuboje" kiaules laiko. Pažvelgus aukštyn — pamatai "sudriskusį kraiką", kurio atplyšusias dalelytes vėjas plevėna, o kitos nuo stogo rieda žemyn. Stogo atsparos ir supuvusios sienos vos laikosi. O po stogu lotai, su karklinėm plešom sukabinti, vos kabo.

Enskys, nebegalėdamas ilgiau kęsti savo kaimynų tokio apsileidimo bei nešvarumo, kartą jį užpuolė Pelėdą barti, sakydamas:

"O tu, neprietelau skarots, su valkata Slunkium
Jau visai nesigėdita tarp žmonių pasirodyt?
Judu netinkat kiaulpalaikes kelias varinėti,
O dar kaip gaspadoriai su kitais gaspadoriais
Vis aukščiau česnyj tarp svotų lendate sėstis
Ir tik vis gardžiai smaguriaut ir mautk išsižiojat".

Enskiu tie apsileidėliai taip įkyrėjo, jog jį tik laukė, kada vyriausybė pasigailės ir tuos kaimynus iš jo kiemo išvars. Pagaliau jis skundėsi, kad tie nenaudėliai nesiduoda pamokomi. Kai kartą jį bandęs juos pamokyti, tai nenaudėlis Pelėda tuoj pagriebęs "beržinį" ir kaip koks razbaininks puolęs jį mušti, bet jo laimei, Selmas pasitaikė, o šiaip būtų jį vietoje užmušęs.

IŠVADA

Donelaitis smerkė tinginystę, girtavimą ir visus blogus įpročius. Jisai būrus mokė, kad jie būtų darbštūs, mandagūs ir tvarkingi "gaspadoriai", ypač pabrėžė pamaldumą.

Visi nenaudėliai "Metuose" barami bei pašiepiami. Bet daugiausia šturksčių žodžių tenka Slunkiui, kuris nuolat baramas, mušamas bei įvairiais būdais būrų skriaudžiamas. Kartą Pričkus kad drožė Slunkiui per nugarą, net jo seni kailiniai plyšo. O baudžiauninkų viršininkas beveik jį visai užmušė, kad jis vos ne vos šlubuodamas dar į baudžiamą nuėjo.

Slunkiaus tinginystės bei gyvenimo skurdo pagrindine priežastimi galėjo būti jo tėvas, nes jis Slunkių auklėjo pagal savo įsitikinimą. Be to, reikia manyti, kad būrų skurdo priežastis buvo dažnai jų pačių neišmintingas lėbavimas, girtavimas bei tinginystė. O šalia to, būrų dorovinio skurdo kaltininkais tenka laikyti ir patogumuose gyvenusius ponus, kurie taip pat nepasižymėjo dorovingumu.

Šaltiniai: 1) Donelaitis, Kristijonas, "Metal", Valstybinės Grožinės Literatūros Leidykla, 1956. 2) Naujokaitis, Pranas, Lietuvių literatūra, "Patrija", Tuebingen, 1948. 3) Velička, Domas, Lietuvių literatūra, II dalis, Čikagos Aukštesnioji Lituaništos Mokykla. Čikaga, 1961.

BARNET 5c & 10c STORES

NEW LOCATION — 2807-09 N. CLYBOURN
• Servicing Chicagoland's Area with Complete Everyday Dime Store Needs •
OTHER LOCATIONS:
8319 South Racine 1816 Blue Island Avenue
7440 Cottage Grove 6802 West Roosevelt Road
551 West 120th Street Oak Park, Illinois
208-10 South Cicero Ave.

NELAUKITE -
RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polišą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

D Ē M E S I O

FIRMA

Package Express & Travel Agency, Inc.

Vyr. Įstaiga

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Pagal susitarimą su Sovietų Sąjungos Vnešposiltorg prima užsakymus iš Amerikos gyventojų dovanom, aukštos kokybės sovietinėmis prekėmis, kurios bus įteiktos be jokių muitų ar kokių primokėjimų giminėms, gyvenantiems Sovietų Sąjungoje.

Didelis prekių pasirinkimas; tarp jų automobiliai, motociklai, dviračiai, televizijos aparatai, šaldytuvai, radio aparatai, siuvamos mašinos, foto aparatai, laikrodžiai, akordeonai ir t. t.

Prekių pristatymas garantuojamas per 5 iki 40 dienų, atsižvelgiant į tai, koksai daiktas dovanom parenkamas.

Reikalaukite telefonu ar raštu katalogus, kuriuos gausite nemokamai iš mūsų Vyr. įstaigos.

Package Express & Travel Agency, Inc.

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA
MARQUETTE FUNERAL HOME
2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

Townhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom kopolyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti kopolyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS
MAŠINOMS PASTATYTI AIKŠTĖ

Lietuviams teikiam šios rūšies aptarnavimus 30 metų.

ROSELANDO IR W. PULLMANO LIETUVIAI

Rašo ALEKSAS AMBROZE

(Tęsins)

1941 m. spalio 31 suorganizuota lietuviams tremtiniams rinkliava.

1947 m. parapijos moterys dalyvauja lietuvių pabėgėlių vaikūčiams šelpti viešojoje rinkliavoje.

1949 m. lapkr. 20 d. bažnyčioje surinkta katalikiškam universitetui Washingtone \$150.72.

1950 m. įsteigiami kursai anglų kalbai pramokti ir pliečiai įsigyti naujiesiems ateiviams.

1908 m. Roselande susiorganizavo Lietuvių Socialistų Sąjungos 173 kuopa. Ji energingai veikė politikos ir kultūros srityse.

1919 m. spalio m. kuopa nutarė 42 balsais prieš 8 atsimesti nuo socialistų partijos ir prisidėti prie komunistų. Nesutinkantieji prisidėti prie komunistų nutarė persiorganizuoti. Persiorganizavusi kuopa veikė neilgai. 1924 m. gruodžio m. kuopos valdybą sudarė: organizatorius A. Narbutas, rašt. P. Kučinskis, izd. J. M. Puškorius. Kuopą likviduojant turėta apie \$80.00.

1908 m. liepos 29 d. įsikūrė Susiv. Liet. R. Katal. 33 kuopa.

1909 m. gegužės m. 2 d. susiorganizavo šv. Onos draugija. Ji buvo pašalpinė, katalikiška. Įstatuose pasakyta, kad "narė skaitanti ir užlaikanti arba skelbianti bedieviškus raštus, priešingus Rymo katalikiškam tikėjimui, išniekinančius Dievo šventuosius, visas šventenybes ir kunigus, tuojau turi būti iš draugijos išskirtos".

1936 m. turėjo apie 140 narių, turto apie \$3.500. Pirm. Lukošienė, sekr. A. Genienė.

1953 m. visai panaikino pašalpos davimą ir mokesčius liečiančius paragrafus. Turimus pinigus, proporcingai išbūtam laikui draugijoje, pasidalino tarp savęs buvusios narės. Likusios narės, kurių buvo apie 80, sutarė mokėti per metus po dolerį, kad palaikytų draugiją. Draugija yra garbės narių šv. Kryžiaus ligoninės ir vienuolyno.

1909 m. "Lietuva" rašė: "Roselande yra Visų šv. bažnyčia, o lietuviški biznierių arba vertelgystės: dvi valgių krautuvės, 1 plaukų kirpykla, 1 Real Estate ir du salūnai."

Kensingtone yra 17 lietuviškų vertelgų: 4 valgių krautuvės, 1 darbužių, 1 duonkepykla, 1 pieninė, 1 siuvėjas ir 9 salūnai - tavernos.

West Pullman yra 8 vertelgos: 1 valgių krautuvė, 2 plaukų kirpyklos, 1 piknikų daržas ir 5 salūnai."

Bendrai lietuvių skaičius šiose vietose, gal būt, siekė 8 — 9,000. Uždirba nuo \$1.50 iki \$4.00 į dieną. Darbo valandos 9 į dieną, šešt. iki pietų."

1910 m. Kensingtone buvo suorganizuota Lietuvių Vaizbiško Susitelkimo valgomų daiktų kooperatiška krautuvė. Darbavosi M. G. Vasiliauskas, S. Misiūnas ir kiti. Knygas vedė P. Umbraziūnas. Biznis pradžioje ėjo gerai, vėliau pradėjo slūbuoti ir turėjo likviduotis.

1910 m. įsikūrė Lietuvių Politiškas ir Pašalpinis Klubas Kensingtone. 1912 m. narių turėjo 95. Valdybą sudarė: F. Shedvill, K. Baltrimas, K. Klimavičius ir kiti.

1909 m. įsikūrė Roselande Paskolos ir Namų Statybos Draugija "Vienybė". Susirinkimus turėjo antradieniais Visų šv. par. salėje. Sekretorius kartą į savaitę paskirtą dieną priimdavo indėlius ir atlikdavo kitus organizacinius reikalus. Valdybą sudarė: Jonas Grigulis, pirm.; A. Pocius, sekr.; K. Klimavičius, izd.; Draugija likvidavosi 1936 m. Komitetas: M. Misiūnas, Br. Petkus ir J. Raila.

1910 m. įsikūrė Liet. Piln. Susiv. 2 kuopa. 1921 m. turėjo narių arti 50. 1911 m. įsteigė knygyną Visų šventų parap. svetainėje. Valdyba: A. Pocius, pirm.; J. Stakauskas, sekr.; B. Šimkus — izdin.

1910 m. vasario m. 11 d. susiorganizavo West Pullman Lietuvių Pašalpos Klubas. Klubas buvo liberališkas, rėmė progresyvišką judėjimą. Nariais priėmė nuo 16 iki 40 metų amžiaus. Narys, neturintis 21 metų, negalėdavo užimti vietą klubo administracijoje. Nario mokeskis 25 ct. į mėnesį. Gaudavo \$5.00 ligoj, o mirus, išmokėdavo \$50.00 iš izdo ir kiekvienas narys sumokėdavo po dolerį mirusio nario pašalpgaviui.

1937 m. narių turėjo apie 60, turto — \$4.700. Pirm. F. Rašinskas; sekr. K. Statkus.

1911 m. susiorganizavo L. K. Vytauto Draugija Nr. 2 Roselande. Šią liberališką draugiją suorganizavo Jurgis Ornikaitis, Grigas, J. Variakojis, Petr. Variakojis ir K. Klibas. Pirmutinė valdyba: J. Ornikaitis, pirm.; P. Variakojis, sekr.; J. Variakojis, izd. Draugija tautiška, pašalpinė. Jos tikslas buvo šelpti narius ligoje, mirusius palaidoti ir kiek galima šelpti našlaičius. Taipgi rengti prakalbas, balius, piknikus ir kitas pramogas, kad sukelti daugiau pinigų į draugijos

izdą. Į draugiją priėmė nuo 18 iki 45 metų amžiaus.

1937 m. narių turėjo 147, turto \$5.200 ir Roselando Namų Bendrovės šerų \$1000.00 (Namų Bendrovė mėgino Roselande pastatyti svetainę). Pirm. buvo M. Užumaris, sekr. P. Petronis, izdin. A. Laurutanas.

1911 m. suorganizavo Lietuvos Verslininkų Draugija. Į šią draugiją jau buvo prisirašę arti 90 narių, bet greit pakriko. Izdo likutį \$80.00 paaukojo lietuvių knygynui Roselande.

1911 m. susiorganizavo L. L. K. Gedimino pašalpinė draugija Nr. 2. Ji tvarkėsi kaip ir kitos pašalpinės tautiškos draugijos. Vėliau prie šios draugijos prisidėjo trys pašalpos organizacijos su savo nariais ir turto: Lietuviškas Pašalpinis Klubas, Lietuvių Pagalbos ir Pašalpos Klubas ir D. L. K. Kestučio draugija.

1913 m. geguž. 29 d. susiorganizavo Draugystė šv. Juozapo W. Pullmane. Draugija katalikiška, pašalpinė ir tvarkėsi kaip kitos panašios draugijos. 1937 m. turėjo narių 64, turto \$2.600.00. Valdyba 1937 m. buvo: A. Služas, pirm.; J. Andriūška, sekr.; L. Kazlauskas, fin. sekr.

Lietuvių Scenos Mylėtojų ratelis

1911 m. lapkričio 14 d. įvyko pirmas Roselando Scenos Mylėtojų ratelio susirinkimas, kuriame pirmininkavo Z. Jusaitis. Buvo nutarta, kad Scenos Mylėtojų ratelis būtų nepartinis ir tesirūpinų tik scenos meno skleidimu lietuvių tarpe. Taip pat, kad įstojamas mokeskis būtų \$1.00, o moterims, kad jokių mokesčių nereikėtų mokėti. Įstoję šie nariai Z. Jusaitis, B. Liudkevičius, O. Klimavičaitė ir F. Skrebutinas. Valdybą sudarė Z. Jusaitis, irm.; B. Liudkevičius, rašt. ir O. Klimavičaitė, izdin.

Šitas scenos mylėtojų ratelis per 21 metus stropiai dirbo scenos darbu. Jis buvo didžiausia scenos pajėga Roselande, kur neatlaidžiai tą sunkų kultūrinį darbą su didžiausiu uolumu dirbo. Per tą laiką ratelis suvaidino apie 70 kartų. Kitoms draugijoms vaidino 37 kartus; gavo atlyginimo apie \$1.000.00. Sau vaidino 27 kartus: 16 pastatymų davė pelno \$800.00, o kiti 7 — apie \$200.00 nuostolio, todėl viso turėta apie \$1.600.00 pelno. Taipgi kelis kartus vaidino "Aušros" knygyno Roselande palaikymui ir Vargšo sušelpimui ir paminklo statymui. Už vaidinimus jokio atlyginimo neėmė.

Ratelio nariai buvo: M. Dundulienė, B. Liudkevičius, P. Ambrožunas, S. J. Vitkus, A. Narbutas, K. Baronas, T. Zilevičaitė, S. Kačinskaitė, F. Bruškai, T. Mingėlaitė, F. Šimkus, A. Jucius, J. Grybas, Dambrauskai, dain. Pažarskienė, Griškėnas, Andrijauskas, S. Dilius, P. Daugėla, J. Puėkorius, Z. Jasaitis, O. Klimavičaitė ir kiti.

Choristų streikas

1912 m. birželio m. Visu šventų parapijos choristai vyrų susireikavo. Priežastis buvo ta, kad vargonininkas A. Pocius sukviesdavo choristus, o į repeticijas neatėdavo paskirtu laiku. Sekmadienį po streiko paskelbimo kleb. kun. F. Serapinas per pamokslą išbarė choristus, pavadindamas juos streikieriais, bedieviais ir kitais panašiais žodžiais. Tas choristus dar labiau įžeidė. Jie pareikalavo, kad klebonas atšauktų savo žodžius. Bet klebonas atsisakė tai padaryti. Tada choristai išsiuntinėjo visoms parapijos draugystėms laiškus, prašydami pagalbos prieš kleboną ir vargonininką. Buvo išrinktas parapijos komitetas, po du atstovai nuo šių draugijų: Atradimo šv. Kryžiaus, šv. Vic. a Paulo, šv. Petro ir Povilo ir Mykolo Arkangelo. Kaip viskas pasibaigė — neteko sužinoti.

Kooperatyvo krautuvė

Darbininkų valgomųjų daiktų kooperatyvišką krautuvę suorganizavo 1913 m. liepos 19 d. Kensingtone. Pirmame susirinkime buvo apsvaistytas ir nutarta turėti tokią krautuvę, kuri veiktų kooperatišku pagrindu. Davė jai vardą "Darbininkų valgomų daiktų krautuvė". Pasirašė 78 asmens. Šėras — \$10.00. Pirm. Jonas Martinaitis, sekr. J. Mikutis ir izd. A. Narbutas.

1915 m. vasario 1 d. inkorporavo ir permainė vardą į Liet. Suv. Valgomų Daiktų krautuvę. Inkorporuota su \$5.000. Akcijų pardavė už \$2.800.00. Biznis ėjo gerai ir 1920 m. šerų vertė pakilo iki \$25.00. Per ilgą laiką kooperatyvo vedėju buvo Jonas Penikas.

1928 m. rugp. 11 d. krautuvę likvidavo, pasidalindami likusį kooperatyvo turį. Kooperatyvas prieš likvidavimą turėjo santaupų banke \$4.214.00. Bendrovės namo vertė — \$3.300.00 ir bendrovės nariams ir kitiems buvo išduota prekių kreditas \$7.108.00.

(Bus daugiau)

SKAITYKITE NAUJIENAS

VAIKYSTĖS...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

nuo gelžkeliu. Kai važiuodamas pas tėvus pasiekdavau Kuršenus ir rašdavau broli su arkliais, atvažiuojusį mane parsivežti, tai akys nušvirdavo iš džiaugsmo, o parvažiuavęs namo pas tėvus pajusdavau tokią malonią artumą šeimos atmosferą, kad džiaugsmui nebūdavo galo. Kokia laimė būtų, manydavau, kad nereikėtų namų vėl palikti ir keliauti svetur istisam metui. Bet nuo pat mažens aš girdėdavau iš tėvų, kad man yra jų paskirta mokyti (ypač mano geroji motina to pagėdavo), todėl aš jiems neprieštaravau. Mano vyresnis brolis nebaigė nė pradžios mokyklos Kaltinėnuose, nes negalėjo atsiplešti nuo namų: nuo gyvuliukų, šeimos ir visos aplinkos.

Kai baigęs II klasę atvažiuavau į Kuršenus, brolis nedrąsiai man pranešė, kad mūsų mylimoji motina (60 m. amžiaus) pasimirsi nuo plaučių uždegimo. Tai buvo man didelis smūgis. Metus ir daugiau po to aš, naktimis pabudęs, graudžiai verkdavau. Vasarą motinos pagėsdavau tuo labiau, kad kiti (brolis ir seserys) buvo suaugę ir sukūrę savo šeimas bei išėję iš namų. Kaimynystėje buvo ištekejusių sesers ir jos vyro šeima su vaikais, tai mano visa paguoda būdavo tenai nubėgti ir pažaisiti, o vėliau ir šiaip padraugauti.

Gyvenimas besimokant gimnazijoje iki 1905 m. revoliucijos slinko gana nuobodžiai. Aš, baigęs 4 klases, buvau dar gana vaikiškas. Kai tėvas priminė, jog jau mokslo užtekty stoti į kunigų seminariją, aš nurodinėjau, kad aš dar per jaunas ir prašiau leisti bent 6 klases baigti. Mane šturpulys nukrešdavo pamanius apie užsivilkimą ilgų rūbų ir užsidarymą nuo žmonių seminarijos rūmose. Tėvas mano buvo nepiktas, sveikų pažiūrų, ūkiškai galvojantis ir gana sukalbamas, bet po draug gana tikintis katalikas ir savo parapijos kunigų mėgiamas ir gerbiamas.

Vikaras, kun. A. Daukantas apvedino savo broli su mano seserim ir ūkiškai juos pastatė ant kojų: mano tėvas davė žemės dukteriai, o kunigas ant tos žemės pastatė savo lėšomis pagrindinius trobesius — gyvenamą namą ir svirną. Tačiau tėvas vis dėlto nebuvo aklas kunigų garbintojas, todėl gana lengvai sutiko mane leisti toliau mokyti.

Man dar tebesant IV klasėje, įvyko revoliucija, bet aš tada apie visuomeninius reikalus bei politiką labai mažai tenusimaniau. Pradedant nuo V klasės ir aukščiau, buvo paskelbtas mokinių streikas. Mūsų klasėje irgi buvo svarstomas streiko klausimas, bet vieni buvo už streiką, kiti — prieš. Streikui nepritariantys įrodinėjo, kad galime dėl streiko nukentėti, jeigu negalėsime 4 klasių baigti. Tačiau streikas įvyko, mokslas buvo nutrauktas, bet neilgai — netrukus vėl pamokos prasidėjo. Mes pajutome tik tokį skir-

tumą, kad po to tikyba gimnazijoje katalikams buvo pradėta dėstyti jų gimtąja kalba. Kiek vėliau buvo įvesta ir lietuvių kalba po visų pamokų.

Kai buvo leista lietuvių spauda, aš, būdamas V klasėje, pradėjau skaityti lietuviškus laikraščius ir knygas. Iš laikraščių man labiausiai patikdavo "Lietuvos Ūkininkas", kuris atrodė rimtas ir man ūkininko vaikui, labiau suprantamas. Taip pat įdomios man buvo ir "Vilniaus Žinios". Tada man atsivėrė lietuviybės reikalai ir visuomeniški klausimai. Pamačiau, kurie mokiniai buvo lietuviai. Apie tai sprendžiau iš to, kurie užrašė pas kapelioną kun. Stakauską tikybos pamokoms lietuvių kalba. Vėliau paaiškėjo, kad ir tarp lenkiškai kalbančių buvo lietuvių, nemokančių lietuviškai, pvz., L. Bistras (vėliau Lietuvoje ministeris), K. Remezas (vėliau teisėjas) ir kt.

Kai buvau VI klasėje, į gimnaziją atėdavo komercijos mokyklos mokytojas Baronas dėstyti po reguliarių pamokų lietuvių kalbą. Buvo sudaryta iš vyresnių klasių mokinių 2 grupės: stipresnių ir silpnesnių. Nors aš su lietuvių kalbos gramatika dar nebuvau susipažinęs, bet patekau į stipresnių grupę, nes, beskaitydamas lietuviškus raštus, aš įgijau supratimą apie rašybą. Baronas vėliau Lietuvoje buvo Ukmergės gimnazijos direktorium.

Gimnazijoje ir kitose mokyklose buvo kapelionu kun. Paltarokas (Lietuvoje Panevėžio vyskupas). Jis lietuvių mokinių buvo mėgiamas, nes nesileisdavo su jais į ginčus religiniais klausimais ir neparodydavo fanatizmo. Jis sakydavo, kad gali būti tais klausimais įvairių nuomonių, tačiau jis manęs šitaip.

Būdami VI klasėje jau mes, lietuviai mokiniai, pasidarėme susipratusiai lietuviams patriotais. Tada aš parašiau "L. Ūkininkui" pirmą korespondenciją. Su J. Žemgaliu (buvo jis baigęs Palangos progimnaziją ir persikėlęs į Liepoją) aš buvau vienoje klasėje ir vienerius metus gyvenaom viename kambary. Jo iniciatyva lietuviai mokiniai nutarė susipažinti su Lietuvos istorija. Buvo sudarytos 2 grupės, kurių vienai vadovavo Žemgulis, o antrai — aš. Paskirstėme savo tarpe iš istorijos po tam tikrą laikotarpį ir rašėme referatus, juos skaitėme grupės susirinkimuose ir vedėme diskusijas.

Kai baigiau VI klasę ir parvažiuavau namo atostogų, vėl kilo klausimas, kad jau man laikas stoti į kunigų seminariją. Pas mano seserį ir jos vyrą Daukantus buvo suruoštas pabūvis, į kurį atsilankė ir daugiau giminių. Taip pat buvo pakviestas kanaaninkas Pacevičius, Kauno kunigų seminarijos inspektorius. Jis pats buvo baigęs gimnazijos 8 klases, kunigų seminariją ir dvasinę akademią Petrapily. Tai buvo inteligentiškas dvasiškis. Buvo laikomas kaimyninės šilalės parapijos klebonu, nors gyveno Kaune ir ten ėjo seminarijos inspekto-

riaus pareigas. Jo vietoje parapiją valdė kitas vyresnis amžiaus kunigas, laikomas parapijos administratorium.

Kun. Pacevičius vasarą apsilankydavo į šilalę ir ten paatostogaudavo. Jis buvo šilalės parapijonų laikomas nemažoje pagarboje.

Atvykus kun. Pacevičiui į pabūvį ir kiek pasivašinus (alkoholio jis, rėdosis, nevertoj) mano sesuo pradėjo su juo kalbėti, kad man jau laikas į seminariją važiuoti. Kun. Pacevičius atsikreipė į mane, klausdamas, ką aš apie tai galvoju. Aš atsakiau, jog norėčiau pirma baigti gimnaziją. Kun. Pacevičius prieš sesers (tėvo pabūvy nebuvo) ir kitų giminių griežtai pasakė man: "Baik gimnaziją, nes mažamokslų kunigų mes ir taip turime per daug". Tuo kalbos apie Seminariją buvo baigtos. Visi giminės nutilo ir aš po to iš tėvo lengvai gavau lėšų baigti gimnaziją. Deja, kitais metais mano tėvas pasimirė.

Perėjus į VII kl., mes, o taip pat ir VI klasės mokiniai susipažinom su liet. literatūros istorija. VIII klasėje tada buvo mokinyms Matas Untulis (Liet. žinomas pedagogas) ir Adamkavičius (vėliau generolas). Pastarasis buvo iš Pikelių. Nors jis buvo pasiturinčio ūkininko sūnus ir tikras žemaitis, bet prieš lietuvių mokinių veiklos nesidėjo. Buvo dar liet. mokiniai: Gudavičius, Gurauskis (gyd. Kaune ir Seimo narys), broliai Jokūbas ir Pranas Šližiai (vėliau inžinierius ir gydytojas), Kairys, Kupstis, Hanusavičius.

Lietuvių mokinių buvo ir kitose aukštesnėse mokyklose: komercijos mokykloje, realinėje mokykloje ir 2 merg. gimnazijose. Komercijos mokyklos direktorium buvo lietuvis Čepinskis (vėliau Lietuvoje profesorius ir ministeris). Jo santykiai su mokiniais buvo šaltoki. Jis buvo už visus mokytojus visa galva aukščiau, — europietiškas, laikydavo viešas paskaitas mieste (apie lėktuvus ir kit.). Mokiniai (ne-lietuvių) socialdemokratams savo slaptai leidžiamame laikraštely "Svobodnaja škola" (Laisvoji mokykla) kartais Čepinskį, kaip direktorių, pakritikuodavo. Tai Čepinskiui nepatikdavo ir jis reaguodavo. Be jo, mokytojai buvo minėtas Baronas ir Šklerius, kuris mokė pašybos ir gimnazijoje (vėliau Lietuvoje žymus skulptorius). Komercijos mokykloje buvo keli lietuviai: Čepinskis (direktorius brolis), Taujėnis, Šklerius (mokytojo brolis), Rymeikis, Kačinskis ir Stanišauskas (vėliau Lietuvoje ministeris). Realinėje mokykloje mokėsi Kačinskas (aukščiau minėto brolio) — visi susipratę lietuviai. Mergajčių valdinėje gimnazijoje mokėsi Stakauskaitė, Kentraitė (vėliau prof. J. Končiaus žmona), o privatiškoje Gessau gimnazijoje — Barauskaitė, Jučinskaitė, Lapinskaitė ir 2 seserys Stanaitytės. Jos visos ir buvo susipratusios lietuviškos ir kai kurios jų lankydavo liet. mokinių paskaitas iš liet. istorijos

ir literatūros (Barauskaitė ir Jučinskaitė).

Perėję į VIII kl. buvome nutarę susipažinti su politine ekonomija, bet tais mokslo metais, nuo 1910 m. sausio mėn., pradėjo eiti Vilniuje Studentų liet. maskviečių redaguojama "Aušrinė" — kaip priedas prie "Lietuvos žiniu". Visi lietuviai mokiniai buvome ja labai susidomėję, ją uoliai skaitėme, o kai kurie ir rašinėjome jai. Straipsnelių ir žinučių ir aš pasiusdavau (pasirašydavau atbulai — "Satnigūs").

1910 m. pavasarį buvo "Aušrinės" redaktorių susauktas skaitytojų atstovų suvažiavimas Vilniuje. Iš Liepojos liet. mokinių delegatu buvo išrinktas VIII kl. mokinys J. Žemgulis, kuris jau tada save laikė socialdemokratu. Prieš išvažiuodamas į tą konferenciją jis apklausinėjo kiekvieną mokinį apie jo politines pažiūras. Pasirodė, kad daugumas simpatizavo socialdemokratams ir jų laikraščiams, o mažuma — demokratams ir "Liet. Ūkininkui". Kitokių pažiūrų nepasireiškė.

"Aušrinė" prenumeravo socialdemokratams, demokratams bei šiaip neturintys aiškaus nusistatymo. Ji buvo vedama demokratinėje ir patriotinėje dvasioje ir nagrinėjo daugiausia kultūrinius klausimus, mokslivius ragino ištraukti į kultūrinį darbą: atostogų metu rengti liet. vaidinimus, šviesti kaimo jaunimą, rinkti tautosaką ir t. t., o mokslą baigus apsigyventi Lietuvoje.

Aš dar prieš "Aušrinės" pasirodymą, būdamas VII klasėje, stengiausi padėti Liepojos lietuvių draugijai rengiant lietuviškus vaidinimus. Man tekdavo būti sufleriu repeticijose ir spektakliuose ir tokiu būdu galėjau susipažinti su vaidinimų pastatymu. Režisieriu neretai būdavo mokytojas K. Šklerius. Buvo gimnazijoje dar lietuviai mokytojai Žukauskas ir Zdanavičius, bet jie prieš lietuvių veikimo nesidėjo.

Baigęs VII klasę, per atostogas vasarą susitaręs su mokytoju J. Gudauskiu (vėliau Lietuvoje baigė teisų mokslą ir buvo Apeliacinių Rūmų pirmininkas), norėjau surengti Laukuvoje vaidinimą. Buvo paduotas Kauno gubernatoriui prašymas dėl leidimo, parinktas veikalas, pakviesti vaidintojai iš vietos jaunimo, sudarytas choras, pakviestas iš kitos parapijos vargonininkas, nes vietinis tam buvo persilpnas, ir visą vasarą ėjo entuziastiškai darbas. Visa parapija buvo labai susidomėjusi ir tarp žmonių ėjo kalbos tik apie būsimą vaidinimą. Nors prašyme gubernatoriui buvo nurodyta, jog pelnas iš vaidinimo skiriamas rusų raudonajam kryžiui (taip kiti patarė, kurie gavo leidimus), bet mes gavom iš gubernatoriaus raštinės atsakymą, kad mūsų prašymas atmetas. Tada suruošėme šiauduvos dvaro žemėje prie Dyvyčio ežero gegužinę su dainomis,

(Tęsinys 8-me psl.)

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

LAIKAS IR MENAS

Tiktai vertybės vertinamos

Menas yra laisvas užsiėmimas ir kiekvienas žmogus gali meną mėgti arba jį užsiimti. Menas tiek reiškia, kiek mus liečia, nebūtinai emocijas. Menas, kuris nedaro mums įtakos, nieko ir nereiškia. Kai mes kažko ieškome mene, tada paveikslas arba knyga atkreipia mūsų dėmesį, — tada imame domėtis. Tačiau kas moka piešti arba rašyti, dar nereiškia, kad tas jau tikras menininkas, o jo kūriniai tikras menas. Yra dvi aiškios ribos tarp estetikos ir amato: menas priklauso dvasiniam gyvenimui, o amatas — praktiškam. Menas yra humanistinės filosofijos dalis ir kultūrinių pastangų rezultatas. Vertinamos tiktai estetiškos vertybės.

Menas perkelia mus iš žmogaus veiklos į estetiškos egzaltacijos pasaulį. "Mes pakilame aukščiau gyvenimo srovės", sako Bell. Grynoji estetikinė sąvoka yra gilesnė ir pilnesnė už "naivios (paviršutiniško įspūdžio) estetikos" momentą. Disciplinuota estetika labiau analitiška, mažiau dogmatiška. Pirmojon kategorijon imamas intelektas, nuširdi kūryba, reikšminga forma ir rimtas humanistinis auklėjimas. Kur stoka tikrojo meno, ten gali būti tik naivios estetikos kompleksas, — pseudo menas ir pseudo estetika.

Estetika reiškia grožio, kilniadvaiskumo pajautimą, o etika — doros ir socialinės tvarkos pilnumą. Religinio meno estetika ir pats religinis menas turi etinę asociaciją su disciplinuota dogmatine estetika, nes iš dalies ji yra tradicinė, daugumos žmonių jaučiama, įsisąmoninta. Modernaus meno estetika nėra dogmatinė, bet ją gali tokia padaryti organizuotas protestas prieš senasias tradicijas, būtent realizmo formas, nors lygiagrečiai tebeegzistuoja dvi griežtos meno srovės: įvairus abstraktizmas ir įvairus realizmas. Blogas abstraktus kūrinys lygus blogam realistiniam. Neišmintinga sakyti, kad kiekvienas abstraktus paveikslas šedevras, taip pat neišmintinga sakyti, kad tas pats paveikslas yra šlamštas.

Menas žmonių mokymui

Klasikos ir Renesanso kultūros menas buvo skirtas žmonių mokymui, švietimui, dieviškumo ugdymui ir apskritai dvasinės komunikacijos reikalams. Humanistinė

estetika savo reikšmės neprarado ir dabar, bet tarp moderniosios kultūros entuziasčių ir visuomenės, pasidarė dvasinė spraga. Žmonija negali staiga nusigręžti nuo amžiais ugdytos meno kultūros, nuo tradicijų ir objektyvios realybės. Menininkai pasimėte individualizme ir emocijose, todėl žiūrovui ir kritikui prieš akis stovi problema, kai modernusis menas mažai turi socialinės reikšmės, išskyrus patį sau. Realizmas diskredituotas, objekto kultas sunaikintas. Menas, plačiai išskleidęs savo sparnus, užėmęs plačias teritorijas, sąmoningai skleidžia bereikšmes abstraktias formas, sako Cheney. Menas visuomenei užbėgo už akių, o visuomenė nespėjo savo dvasios turiniu suminti intelektualinių pastangų, kurios daugiau ar mažiau yra abstraktios ir subjektyvios. Menininkas, kurėjas pasiūlo vienišas kosmopolitinio pasaulio fone. Nejučiomis nutolsta nuo savo tautos kamieno. Gal dėl to, kad menas yra universali architektūra — plastinės estetikos organizmas. Iš to organizmo funkcijų išplaukia naujos meno epochos lėtai, kaip pvz. iš impresionizmo atsirado fovizmas, kubizmas, surrealizmas ir t. t. (moderniojo meno epocha). Niekas vietoje nestovėjo. Platonas vijo lauk iš savo ideališkos Respublikos tokius menininkus, kurie nieko negalėjo duoti ateičiai. Jų žmogus apšviestis, juo neramesnis yra. Intelektas verčia kurti originalų meną, išsakyti savo jausmus, savo tiesą, savo idėjas. Mistinio ir simbolistinio pasaulio idealizuotojas M. K. Čiurlionis atliko tai, ką kiti tik dabar praregėjo. Van Doren šekspyrą taip apibūdina:

"Šekspyras pasauliui davė tai, ką mes jau pirmiau matėme. Skirtumas yra tik toks, kad mes dabar jo kūrybą daugiau mėgstame ir vertiname. Nieko naujo Šekspyro kūryboje nėra, išskyrus tą grožį, kurį jis padėjo mums aiškiau matyti. Be jo, nebūtume matę."

Prancūzai juokėsi iš savo impresionizmo pradininkų, bet jie klydo, kai jų dailininkai išjudino akademinio meno snaudulį, — davė galimybių naujiems stiliams atsirasti.

Menas — žinojimo forma

Organizuotas protestas prieš pasenusias meno formas, atseit, prieš realizmą ir amatą, dar nereiškia, kad visa kas nauja, yra tikrai gera.

Reikia suprasti ir tai, kad menas be žinojimo ir be reikšmingų formų neegzistuoja tol, kol nėra kitiems perteikiamas simboliais arba vaizdais. Be žodžių kalba šie menai: tapyba, muzika, skulptūra, architektūra, taip pat fizinis menas — šokiai (baletas) ir t. t. Jos yra žinojimo formos, nors savęs neišreiškia žodžiais. Estetinė ir emocinė pagava priklauso nuo paties meno priėmėjo. Vieniems patinka spalva, antriesiems — turinys, o kiti iš viso menu mažai arba visai nesidomi.

Yra sunku paslėpti nesugebėjimą realistinėje dailėje, nes silpnybės greit pastebimos, net nebūtinai žinovo. Realistinę tapybą galima palyginti su smuiko muzika, — jo maloniais tonais, net simfonija, pvz. kaip Rembrandto tapybos tonai. Atrodo, kad muzika ir tapyba teoriškai turi bendro viena su kita, tačiau tai yra du skirtingi pasauliai: muzika, kaip fonetinio ir jausminio pasaulio menas, o tapyba, nors taip pat optinio ir jausminio pasaulio menas, yra statiška. Muzika priklauso ketvirto matavimo (laiko) sistemai, tapyba — antro ir trečio matavimo — vaizdinei sistemai. Be sąskambio, be melodijos negali būti geros meniškios muzikos, taip pat ir gera tapyba privalo turėti visus privalumus: kompoziciją, formą, tonus, spalvas, atspalvius ir niuansus. Antraip būtų tiktai taikomojo meno, plakato tipo dažyba, dabar vadinamo "pop art".

Sunku paslėpti nesugebėjimą

Daug sunkiau atskirti genijų nuo eksperto, bet mėgėjas pats save išsiduoda. Abstraktiniame mene galima lengviau paslėpti nesugebėjimus, techniškus pataikavimus ir daugybę kitokių nesąmonių. Kai kurios moderniškios meno mokyklos bei kolegijos pertoli bėga abstraktizmo laukais, studentams trūksta disciplinos meno moksle. Kūriamos teorijos, kuomet teorijos neegzistuoja kaip menas. Kiekvienas abstraktinis kūrinys yra vienkartinis — vos gimęs pasmerkiamas užmiršimui kontemporarinio meno procese. Jeigu kūrinys neturi saitų su gyvenimu, toks kūrinys visuomenei nereikšmingas. Užtenka tiktai atskirti harmoniją nuo disharmonijos, sudaryti linijų arba plėtmų visumą, — tai abstraktiniame mene nebūtina ką nors reprezentuoti.

VAIKYSTES...

(Atkelta iš 7-to psl.)

deklamacijomis ir tautiniais šokiais. Gegužinė buvo pirmą šioje apylinkėje. Tos gegužinės paskui pasidarė tradicinėmis ir buvo rengiamos taip pat Nepriklausomos Lietuvos laikais toje pačioje Šiauduvos žemėje, tik jau aukštame kalne prie to paties ežero. Be to, suorganizavom vietiniam jaunimui knygynėlį, rinkau aukas "Žiburėlio" draugijos moksleiviams šelpti, platinau lietuvių socialdemokratų spaudą ir pradėjau bendradarbiauti "Lietuvos Ūkininke" ir "Lietuvos Žiniuose", rašinėdamas korespondencijas ir straipsnius. Pagaliau 1910 m. pavasarį mudu su J. Žemgaliu gerais laipsniais baigėme Liepojos gimnaziją, gaudami brandos atestatus, o rudenį įstojome; jis į Petrapilio karo medicinos akademiją, o aš į Petrapilio universiteto teisių fakultetą.

Abstraktišką medžiagą sunku sudvasinti, nes ji nuo konkrečios realybės atskiriama kuriant naują, abstraktišką realybę, net be ypatingo tikslo. Toks kūrinys žavesį gali teikti tiktai savo spalvomis, linijomis, formų naujumu, originalumu.

Laikas keičia viską, kartu ir meną.

Siqueros kalėjime

Išgarsėjęs Meksikos dailininkas David Alfaro Siqueros, jau ketvinti metai, kaip sėdi Meksikos miesto "Juodajame palociuje". 1960 metais jis buvo nuteistas 6 metams kalėjimo už komunistinę veiklą ir maišto organizavimą. Savo 7x15 pėdų celėje Siqueros piešia paveikslus ir randa pirkėjų, kurie moka po \$1,500 už paveikslą. Moderniojo meno muziejus New Yorke buvo surengęs Siqueros kūrinių parodą.

VYKSTA PARODOS

Dail. Viktoro Petravičiaus individuali dailės paroda atidaroma geg. 9 d., ši vakarą, 7 val. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo Centre. Išstatoma apie 30 kūrinių.

Dail. Rita Kavolienė dalyvauja 46 Toledo srities meno parodoje Toledo Meno muz.

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI